

4965

ΒΑΙΤΑΣ ΔΝ

1990-1996

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΙ ΑΠΟΦΕΙΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ

Πολλοὶ ἐρημνεῖται ἔχουν κατὰ καιρὸς προταθῆναι, ἀποσκοποῦσαι νὰ ὀρίσων, ἐρημνεύσων ἡ χάρακτῆρίσων, ὅτι ἡ διανοήσις ἐδέχθη καὶ ὠνόμασε ὡς τὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ἵκανὸν δὲ μερίδιον τῶν σχετικῶν ἀπόψεων κατέχουν οἱ περὶ Πυθαγόραν, οἵτινες σὺν τοῖς ἄλλοις ἐχαρακτήριζον τὴν ψυχὴν ὡς ἀρμονίαν καὶ ἀριθμόν. Ὁ συσχετισμὸς τῶν ὡς ἔνω γνωρισμάτων πρὸς τὴν σημερινὴν πραγματικώτητα, ἡ ὁποία ὡς γνωστὸν διασφίεται κατὰ τὴν ἀριθμοποιήσιν τῶν ἀνθρωπίνων, γεγονότων καὶ κατὰστάσεων (ἄξονα καὶ μαθηματικὰ τομολογία, διάφορα ἄλλα -γραφήματα), παρέχουν ἰσως, πέρα τῆς ιστορικῆς ἀναγκαιότητος, τὴν αἰτίαν τῆς ἐνασχολήσεως περὶ τοὺς ἀναφερόμενας χαρακτῆρισμὸς τῆς ψυχῆς.

Α'. Οἱ Πυθαγόρειοι πρῶτοι συνέδεσαν τὴν μαθηματικὴν σύλληψιν τοῦ κόσμου, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀριθμοὶ νοοῦνται ὡς δομικὰ στοιχεῖα αὐτοῦ πρὸς τὴν μεταφυσικὴν. Παρουσίασιν τῆς Πυθαγορείου σκέψεως κατὰ τρόπον συστηματικὸν ἐπιχειρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης ἀλλὰ καὶ ὁ διδάσκαλός αὐτοῦ Πλάτων¹. Ἡ σχετιζομένη πρὸς τὸν Πυθαγόραν διδασκαλία ἡ ἐκλαμβάνουσα τὴν ψυχὴν ὡς ἀρμονίαν ἐμφανίζεται ὑπὸ διττὴν μορφήν, ἐξ ὧν ἡ μία ὡς μουσικὴ καὶ ἡ ἄλλη ὡς χάσσις τῶν ἐναντίων.

Ἰπποστῆρξει ὁ Σιμίας εἰς τὸν *Φαίδωνα* ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία καὶ παρομοιάζει αὐτὴν πρὸς τὴν ἀρμονίαν τῆς λύρας². Παράτρηται ὅτι ὅπως, ὅταν ἡ λύρα διαλυθῇ, διαλύεται καὶ ἡ ἀρμονία, ὁμοίως καὶ μετὰ τὴν φθορὰν τοῦ σώματος, φθίβεται καὶ ἡ ψυχὴ, ὡς ἀρμονία τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος. Εἶναι προφανές ὅτι ἐν προκειμένῳ ἡ ἀρμονία ἔχει μουσικὴν χαρακτῆρα.

Ἦχει περιγράψει ὁ Φιλάλαος τὴν ἀρμονίαν ὡς ἐκφρασιν μουσικῶν λόγων³, τὸ ὁποῖον ὅμως εἶναι μᾶλλον ἀδύνατον νὰ ἰσχύσῃ ἐπὶ

1. Πβ. Ἀριστοτέλους Μ.τ.Φ. Α5, 985 b 23 καὶ 985 a 22. Πβ. Σέξτου Ἐμπειρικῶ, Πρὸς Φυσικοὺς II, Δ', 248: οἱ περὶ τὸν Πυθαγόραν ἀρχὴς καὶ στοιχεῖα τῶν δυνάμεων (sc. τοῦ ἀριθμοῦ) νομίζουσιν.

2. Πλάτωνος Φαίδ. 85e-86d καὶ 92b-94b. Πβ. Seneca, De ira, 3, 9: *Pythagoras periturbationes animi lyra comparat*.

3. Βλ. G. S. Kirk-J. E. Raven-M. Schofield, Οἱ προσωπευτικοὶ φιλόσοφοι, μετ. Δ. Κουτροβί, Ἀθήνα 1988, σ. 484.

Ὡς πρὸς τὴν ἀριθμοποίησιν γεγονότων τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις ἐπιχειρεῖται κυρίως ἐκ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, θὰ παρατηρηθῇ ὅτι αὕτη εἶναι λειτουργία περιγραφικὴ τῆς σωματικῆς υἰείας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ σύγχρονος ψυχολογία ἐρειδομένη συνήθως ἐπὶ στατιστικῶν στοιχείων καθιστᾷ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα ἀντικείμενα μετρήσεων καὶ προϊόντα ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν. Ἡ λειτουργία αὕτη παρέχει δυνατότητα ὑλιστικῆς ἐρμηνείας τῆς ψυχῆς. Ὅμως, εἰς τὴν σύγχρονον ψυχολογίαν ἀπουσιάζει ἡ ψυχὴ¹. Τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα οὐδόλως προσδιορίζουν τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς. Παραδείγματός χάριν, τὰ χαρὰ-κτηριστικὰ τοῦ ἀσωμάτου, τοῦ αὐτεξουσίου, τοῦ κτιστοῦ, τὰ ὅποια δηλώνουν τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν χριστιανικὴν, ἰδίᾳ τὴν ὀρθόδοξον φιλοσοφικὴν παράδοσιν², δὲν δύνανται νὰ προσδιορισθοῦν δι' ἀριθμητικῶν ἀναλύσεων καὶ ὑπολογισμῶν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β. ΜΠΑΛΤΑΣ

BALTAS, Dimitrios V. – *Πυθαγόρειοι ἀπόψεις περὶ ψυχῆς*. Athena 1990-1996 81 : 331-338 [rés. en franç. p. 519]. • Étude portant sur deux aspects de la doctrine pythagoricienne de l'âme : l'âme comme harmonie dérivée de la musique ou de la médecine, l'âme comme nombre doté de la faculté du mouvement. [71-04738]

THE *MENEDEMUS* OF LYCOPHRON

I

TEXT AND COMMENTARY¹

Lycophron's *Menedemus* provides the most characteristic and indisputable instance of Hellenistic satyric drama². The play, amusingly dealing with the modest living and high thinking of the Eretrian philosopher, appears to combine the personal attack on contemporary personalities, which was not treated in fifth-century satyric drama, with the subtle irony and the mild satirical treatment, the ὑπόνοια or allusion of Middle Comedy as opposed to the αἰσχρολογία or abuse of Old, esp. the Aristophanic Comedy³.

Four fragments from a speech of Silenus to satyrs have come down to us in the tenth book of Athenaeus (420 a-c). Antigonos Carystius *ap. Ath.* 10, 420 b attests «μαρτυρεῖ δὲ καὶ περὶ τούτων» (*sc. on Menedemus' symposia*) Λυκόφρων ὁ Χαλκιδεὺς γράψας σατύρους Μενέδημον, ἐν οἷς φησιν ὁ Σίληνός πρὸς τοὺς σατύρους and quotes fr. 1-4, except fr. 3.1-2 (ὥς - μέτρον): παῖδες κρατίστου πατρὸς - κόρος. Parts of these texts have also been preserved: in the second book of the *Epitome* (55 c-d) (fr. 2. 9-10) where the play is said to have been written in ridicule of Menedemus: «Λυκόφρων δ' ὁ Χαλκιδεὺς ἐν σατυρικῷ δράματι, δὲ ἐπὶ κατὰ μωκῆσει ἔγραψεν εἰς Μενέδη-

1. The second part of my approach to this Hellenistic satyr-play is to be published in a forthcoming article, which will deal with its interesting satyric character, as revealed from the relevant sources and particularly from the detailed commentary attempted here.

2. The satyric character of the *Daphnis* or *Lityerses* of Sosithous, the other remarkable fragmentary text preserved from Hellenistic drama, was strongly doubted in my article in AC 63, 1994, pp. 237-250.

3. Ar. *E.N.* 4, 1128 a 22; cf. also Sch. D. T. XVIII a 37 ff., Koster... τρεῖς διαφορὰς ἔδοξεν ἔχειν ἡ κωμωδία· καὶ ἡ μὲν καλεῖται παλαιά, ἡ ἐξ ἀρχῆς φανερώς ἐλέγχουσα, ἡ δὲ μέση ἡ αἰνιγματωδὴς...

1. Ν. Γ. Πολίτης, *ἐνθ' ἀν.*, σ. 181.

2. Γω. Διμασκηνοῦ "Ἐκδοσις...", Β. Kotter, *κεφ.* 26, 44-52.

finanzwirtschaftlichen Ämter in der Athenischen Demokratie, pp. 301 - 317.

Es liegt klar zutage, daß die Athener dem Finanzwesen große Bedeutung beimaßen. Vor den Augen des Untersuchers der Athenischen Finanzwirtschaft entrollt sich das Bild eines fast modernen Programmes.

Größe Sorgfalt widmeten die Athener auch dem staatlichen Rechnungswesen. Der Etat, und zwar seine Aufstellung, seine Vorbereitung, Durchführung und Kontrolle, die Veröffentlichung der Rechnungsbeschlüsse, wie überhaupt die ganze Finanzverwaltung, waren zu einem Grad der Vollkommenheit entwickelt worden, wie ihn die Welt vielleicht bis in das 19te Jahrhundert hinein nicht kannte.

Die Athener unterschieden zwischen den *ἀρχαί* (Ämter) und den *ὑπηρεσίαι* (Angestelltenstellen). Die Ämter waren kollegial, grundsätzlich jährlich, Los- und Ehrenämter, die jedem Bürger offen standen, die *ὑπηρεσίαι* waren ständiger. Die Kollegialität der Ämter vermehrte die Zahl der Angestellten, doch werde diese andererseits durch den engen Aufgabenkreis der Polis vermindert.

Was die höheren Ämter der Finanzverwaltung betrifft, hatten die Athener die Wichtigkeit einer langen Amtszeit der gleichen Person sehr wohl erkannt. Vom wahren demokratischen Geist besetzt, hatte das athenische öffentliche Recht die Regel aufgestellt, daß die Ämter Losämter und von kurzer Dauer sein sollten. Doch ließ Athen für die Ämter der Finanzverwaltung die Ausnahme zu, daß diese durch Wahl und für die Dauer zwischen zwei Panathenaia besetzt werden dürften.

Dieses hohe Finanzamt wurde in die zweite Hälfte des vierten Jahrhunderts eingeführt; ein guter Finanzverwalter der Polis sollte zuerst ein guter verwalter seines Oikos sein. Am Ende jedes Jahres wurde der Finanzverwalter von der Boule der 500 kontrolliert.

Die Athener Eubulos und Lykourgos waren die bekanntesten Finanzverwalter Athens und die «ersten Wirtschaftler Griechenlands» (nach K. A. Mantos, *Ἰστορία τῆς Ἐλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων* μέχρι τοῦ 1071 μ.Χ., Athen 1977, S. 74).

G. Tsouknidas, De la beauté du Saneur, p. 318.

Il est démontré que les passages relatifs repérés dans l'hymno-

graphie de la Semaine Sainte proviennent de l'Ancien Testament et de l'Évangile Apocryphe de Nicodème et non de la littérature du culte d'Adonis.

Emm. G. Varvounis, Textes inédits «Περὶ σφυγμῶν» par des codés manuscrits du 18e et 19e siècles, pp. 319 - 330.

Cinq textes inédits, provenant de manuscrits du 18e et 19e siècles, sont publiés et commentés dans cette étude. Ces textes portent sur la méthode du diagnostic par le pouls, une méthode de la médecine populaire traditionnelle, dont les racines se trouvent à la pratique médicale de l'antiquité et de l'ère byzantine.

Les textes se distinguent en deux catégories: ceux qui citent les symptômes et la façon de diagnostiquer par le pouls, et ceux qui sont des contes et qui parlent de diagnostics miraculeux par le moyen du pouls.

Les commentaires, qui suivent, rangent les textes à la tradition de leur époque et de leur genre littéraire, et examinent des sujets particuliers divers.

D. V. Baltas, Doctrines pythagoriciennes concernant l'âme, pp. 331 - 338.

Cette étude traite de deux doctrines pythagoriciennes, celle de l'âme comme une harmonie qui dérive de la musique ou de la médecine et celle de l'âme comme un nombre qui se meut soi-même. Ces doctrines ne déterminent pas l'essence de l'âme parce que, autrement, dans ce cas on devrait concevoir l'âme de façon matérialiste. Par conséquent, les deux doctrines ne sont pas acceptées dans la tradition pythagoricienne byzantine.

Georgia Xanthakis-Karamanos, Lycophronis Menedemus. I Text and Commentary, pp. 339 - 365.

K. A. Manaphés, Le codex 159 de la Bibliothèque de Photius, p. 366.

L'auteur repère des inexactitudes dans le texte de Photius au sujet de l'énumération des œuvres d'Isocrate et propose une correction.

Idem, Reminiscences du texte de l'Apocalypse sur les hymnes byzantins